

**Anadolu'nun Küresel Rekabetçiliği için
A'dan Z'ye Türk Yargı Reformu****Av. Ahsen Hamurcu Sümer, Kayseri Barosu Mensubu**

Günümüzde yaşanan teknolojik ekonomik ve sosyal düzenlerdeki değişimlerle dünya ticaretinde bir küreselleşme isteği ve süreci başlamıştır. Globalleşen dünyada sınırlar ekonomik anlamda esnetilmiş, ticaret anlayışı farklılaşmış, ülkeler arası ticari rekabet koşulları keskinleşmiş ve uygulanan vergiler, vergisel teşvikler ve uluslararası hukuki normların bağlayıcılığı ile birlikte yatırım iklimlerinin belirleyici unsurları oluşmuştur. Küreselleşme sürecine ayak uydurmak isteyen ülkeler de uluslararası pazara girerek ya da yabancı sermayeyi ülkelerine çekerek katma değerli üretim yaparak milli hasılayı artırma gayesine bürünmüşlerdir. Gelişmekte olan ülkelerde de ekonomi politikaları, kaliteli ve katma değerli üretim üzerine kurulduğundan yabancı sermaye ülkeye çekilerek milli gelirin artırılması talep edilmektedir.

Buradan anlaşılacağı üzere milli gelir ile katma değerli üretim arasında doğrudan bir bağ olup katma değerli üretim ne kadar fazla ise milli gelir o kadar yüksek olacaktır. Dolayısıyla Ekonomik yönden gelişmişlik seviyesine ulaşabilmek adına devletler, bilimsel ve teknolojik anlamda katma değeri yüksek ürünlerin üretimini desteklemek, bu konudaki altyapı yatırımlarını arttırmak yönünde hareket etmektedirler. Dolayısıyla dünya piyasalarında bu ürünlerin sorunsuz pazarlanabilmesi için gerek uluslararası ticaret hukuku gerekse uluslararası vergi hukuku bağlamında yasal düzenlemelerini bu yönde ayarlamak adına uygun politikaları oluşturmak zorundadır. Bu bağlamda, ülkelerin diğer ülkelerdeki gelişmeleri görmezden gelerek etkili ve sağlıklı bir şekilde yatırım ve üretim politikaları oluşturmaları mümkün görünmemektedir.

Peki gelişmekte olan ülkelerde uluslararası anlamda iş yapmak önem arz ediyor hususunu biraz daha spesifik olarak ifade etmek gerekirse, üretim için gerekli olan ara malı veya sermaye malı ithali, ihracat karşılığı elde edilen döviz gelirleri ile sağlandığından ihracat daha önemli bir unsur haline gelmektedir. Fakat bir ülke ekonomisinin üretim düzeyini ve ihracatını arttırması, kalkınmayı ve sürdürülebilir büyümeyi sağlaması o ülkede yapılacak yatırım düzeyine bağlıdır. Ancak gelir düzeyi düşük ve iç tüketimi yüksek olan ülkelerde gelirden tasarrufa yeterli pay ayrılamadığından yatırım için gerekli kaynaklara ulaşamamaktadır. Doğrudan yabancı yatırımlar (DYY) ülkeler için bu kısır döngüden kurtulmanın ve yatırım için ihtiyaç duyulan sermayeye ulaşmanın bir yolu olarak görülmektedir.

Dünyada Hindistan, Çin, Brezilya ve Rusya gibi gelişmekte olan ülkeler ihracat odaklı Doğrudan yabancı yatırım almak için büyük bir rekabet içerisine girmişlerdir. Türkiye de diğer gelişmekte olan ülkelerde olduğu gibi yabancı yatırımcıya ihtiyaç duymaktadır. Türkiye'nin bu yatırım ihtiyacını karşılayabilmesi için öncelikle yabancı yatırımcının yer seçiminde nelere dikkat ettiğinin belirlenmesi gerekmektedir. Literatürde, yatırım yapılan ülkede DYY'nin yer seçimi konusunda iki farklı görüş bulunmaktadır. Bunlardan birincisi pazarın potansiyeli, işgücü harcamaları, ekonomik büyüme, hükümet politikaları gibi geleneksel yer seçimi faktörleri ile açıklanmaktadır. İkinci grup ise yatırım yapılan ülkenin politik, ekonomik, yasal ve alt-yapı faktörleri gibi çevresel değişkenlerini ifade etmektedir.

Ülkemiz açısından son 5 yılda ülkeyi terk eden yatırımcıların sebeplerine de bakıldığında, yabancı yatırımcının gelmesini engelleyen ya da yatırımcıyı korkutan çoğunluklu durum uluslararası standartlara uygun olmadan yürütülen politik ve yasal faaliyetlerdir.

Uluslararası standartlara uygun olmadan yürütülen yasal faaliyetlere ilişkin verilebilecek en güncel örneklerden biri herkesin de hemen hemen aşına olduğu kişisel verilerin korunması hususudur. Kişisel Verileri Koruma Kurumu'nun Kişisel Verilerin Korunması Kanunu Ve Uygulaması Hakkındaki Rehber'de belirtilen husus tam olarak şöyledir: "Ülkemizde kişisel verilerin korunmasına ilişkin kanuni bir düzenleme olmaması nedeniyle, polis birimleri arasında etkin iş birliğini hayata geçiren europol ile güvenlik birimlerimiz arasında elektronik veri paylaşımı noktasında sıkıntılar yaşanmıştır. Ayrıca yabancı sermayenin ülkemizde yatırım yapması ve bu yatırımları ile başka ülkelerdeki

yatırımlarını etkin bir şekilde yönetebilmesi için ihtiyaç duyduğu veri aktarımı, kanuni düzenleme bulunmaması sebebiyle gerçekleştirilememiş ve bu durum yabancı sermayenin ülkemizde yatırım yapması bakımından caydırıcı bir unsur olarak değerlendirilmiştir.”

Bu hususu irdelemek gerekirse, kişisel verilerin aktarılması hususunda Avrupa Birliği kendi hukuk düzeninde sağladığı bu teminata dayalı geliştirdiği kişisel verileri koruma mekanizmasını dünyanın geri kalanında bulamama endişesi taşımakta, bu nedenle veri aktarımında temkinli davranmaktadır. Veri aktarımı yapılacak olan ülkede yeterli koruma kararı verilirken veri sahiplerine yönelik adli ya da idari tazmin mekanizmaları, aktarım yapılan ülkenin veri koruma ulusal güvenlik ve ileriye dönük aktarımlar hakkında yasaları içtihatları ve bunların pratikte nasıl uygulandığı ve icra edildiği, veri koruma yasalarının uyumunu sağlayacak ve bu yasaları icra edecek bağımsız denetleyici otoritenin varlığı ya da yokluğu araştırılmaktadır.

Kişisel verilerin yurtdışına aktarılması için (Kanunda belirtilen diğer haller saklıdır) veri aktarımı yapılacak olan ülkenin Kişisel Verileri Koruma Kurulu belirlenen güvenli ülke olması gerekmektedir. Mevcut durumda Türkiye açısından güvenli ülke listesi yayımlanmamıştır. Kanun 2016 yılında yürürlüğe girmiş olmasına rağmen aradan geçen 6 yılda idari otorite tarafından böyle bir listenin hala açıklanmamış olması sistemdeki aksaklığı açıkça göstermektedir. Bu standartlara uyulmaması hukuki bir eksiklik ya da aksaklık olarak görülebilecekse de ifade ettiğim gibi iş dünyası açısından da sıkıntı yaratmakta yabancı yatırımcıların tereddütlerini ortaya çıkarmaktadır. En güncel konulardan biri haline gelen kişisel verilerin korunması gibi basit görülen ancak çok ciddi öneme haiz olan bu durumdaki istikrarsızlık bile ülke ekonomisini dolaylı hatta bazen doğrudan etkilemektedir. Dolayısıyla uluslararası mevzuatın gerisinden gelerek iş yapmak uzun vadede ciddi sıkıntılara yol açacaktır.

Katma değerli faaliyet için gerekli olan şey yatırımcı olup yatırımcılar risk sevmemektedir. Risk sevmeyen yatırımcılar, daha az belirsizliğin hâkim olduğu bir çevreyi tercih etmektedirler. Politik, ekonomik ve sosyal istikrar, yabancı yatırımı çekmede önemli bir faktördür. Mevcut durumda uluslararası yatırımcıların Türkiye'den uzaklaşmasının en önemli nedenlerinden biri de hukuki güvensizlik ortamıdır. Güvensizlik yalnızca uluslararası yatırımcılar içinde değil, yerli sermaye içinde de giderek artmaktadır.

Yatırımcı ister yabancı ister yerli olsun, güvenilir bir ekonomik sistem aramakta, haklı olarak istikrar, bağımsız çalışabilen kurumlar ve her şeyden önce hukukun üstünlüğünü görmek istemektedir. Şu anda bu ortamı göremeyen uluslararası yatırımcılar da yerli yatırımcılar da yatırım planı yapmaya çekinmektedir. Bir kısım yatırımcı hukuki güvensizlik olgusunu kendi tecrübelerine dayandırsa da resmi veriler de ortadadır.

Türkiye'nin OECD (Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü) ülkeleri 2020 yılında 'hukukun üstünlüğü' endeksinde ise 126 ülke içerisinde 109., 2021 yılında 139 ülke içerisinde 117. sırada yer alması her şeyi ortaya çıkarmaktadır. İşte bu verilerin ortaya çıkardığı tablo, uluslararası yatırımcıların güven eksikliğinin temelini oluşturuyor. Bunun giderilmesinin yolu da daha iyi yargı ve güçlü demokrasi ile mümkündür.

Uluslararası Yatırım Anlaşmazlıklarının Çözüm Merkezi yani Yatırım Tahkimi'ne Türkiye aleyhine ihlal iddiasıyla başvuran yabancı yatırımcılar lehine kararlar çıkmaktadır. Türkiye aleyhine verilen kararlarda verilen hükümler içerisinde bulunduğumuz durumu özetlemektedir. Son zamanlarda verilen kararlardan birinde “uygulama ve yorumlamada etkin olan ev sahibi devletin, hukuk mevzuatının sürekli değişmesi, devlet organlarının idari uygulamaların tutarsızlığı, adil ve hakkaniyetli muamele ilkesine aykırı bulunmuştur.” Şeklindeki karar ile Türkiye haksız bulunmuştur.

Hukuka uygun süreç unsuruna ilişkin incelenmesi gereken ilk durum hızlı ve adil duruşma ve yargılanma ilkesidir. Bu kapsamda, bir yabancı yatırımcının ihlal iddiasının çözüme kavuşturulması için ilgili ev sahibi devletin iç hukuk yolları kullanılırken, keyfilikten uzak ve adil bir yargılanma sonucunda ihlalin gerçekleşip gerçekleşmediğinin tespiti gerekmektedir. Bu kapsamda bazı hallerde yabancı yatırımcı ile ev sahibi devlet arasında akdedilen sözleşmelerde uyuşmazlık çözüm prosedürü olarak öncelikle iç hukuk yollarının kullanılması öngörülmektedir. Bu nedenle makul sürede yargılanma yapılamaması ülke ekonomisine sanılan ciddi zarar vermektedir. Yabancı yatırımcının ülkede iç hukuk yollarını tüketmesi gerekliliği varsa bu durum zaten baştan Türkiye

aleyhine bir karar çıkacağını öngörmemizi sağlamaktadır. Makul sürelerde yargılanmama yalnızca yabancılar için yerli işletmeler açısından da sıkıntılıdır. Bu durum çözülmesi istenen uyumsuzluk sonunda elde edilecek hukuki yarara ulaşmayı engellemektedir.

Çünkü Türkiye'nin ekonomik kalkınma anlamında gerekli olan önemli vasıtalarından biri yabancı sermaye ve doğrudan yatırımlar olduğu için bu beklentisini karşılamak adına onlara hukuki güvence vermek durumundadır. Hal böyle olunca ülke ekonomisini kalkındırmanın öncelikli yolunun hukuktan geçtiğini söyleyebiliriz. Az önce ifade ettiğim en güncel KVKK örneğinde olduğu gibi uluslararası standartların takip edilerek hukuki belirliliğin sağlanması gerekmektedir. Yargı birliği ve devletin her kurumunda hesap verebilirlik sağlanmalı bu temeller üzerine hukuki güvenlik oturtulmalıdır. Sürdürülebilir ekonomik gelişmenin sağlanmasında hiç şüphesiz adalet sağlanması gerekmektedir.

Netice itibarıyla uygulanan yeni ticaret normları, yabancı girişimcilerin yaptıkları yatırımların yükselen önemi dikkate alınarak belirlenmişse bu yeterli değildir. Rekabet politikaları açısından sadece iç piyasa koşullarına odaklanma değil uluslararası rekabet koşullarında, üretim faaliyetlerinin rekabet gücünün artırılmasında verimli ve ortaklaşa çalışmaları da içeren bir yaklaşım esas alınmalıdır.